EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 27.6.2024
COM(2024) 259 final

POROČILO KOMISIJE

EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKI CENTRALNI BANKI

o izvajanju in rezultatih programa Pericles IV za zaščito eura pred ponarejanjem v letu 2023

POROČILO KOMISIJE

EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKI CENTRALNI BANKI

o izvajanju in rezultatih programa Pericles IV za zaščito eura pred ponarejanjem v letu 2023

1. Splošno

Program Pericles IV (v nadaljnjem besedilu: program) je program izmenjave, pomoči in usposabljanja za zaščito eura pred ponarejanjem. Nadomešča program Pericles 2020, ki se je izvajal v obdobju 2013–2020, in program Pericles, ki se je izvajal v obdobju 2002–2013. Program je bil vzpostavljen z **Uredbo (EU) 2021/840 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021**[1]. **Njegova uporaba je bila z Uredbo Sveta (EU) 2021/1696 z dne 21. septembra 2021**[2] **razširjena na nesodelujoče države članice.** Uredba (EU) 2021/840 določa trajanje programa do 31. decembra 2027. **S členom 12(3) Uredbe** se zahteva, da Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu letno zagotavlja informacije o rezultatih programa. To letno poročilo izpolnjuje navedeno zahtevo glede informacij za leto 2023. Poročilo vsebuje informacije o prevzetih obveznostih in izvajanju programa Pericles IV v letu 2023 ter o izvajanju ukrepov, za katere so bile obveznosti prevzete v prejšnjih letih in v okviru prejšnje generacije programa, v letu 2023.

2. Prevzete obveznosti v okviru delovnega programa za leto 2023

Letni proračun za izvajanje programa za leto 2023 je bil določen na 667 060 EUR in se je financiral iz proračunske vrstice 06.030100[3] splošnega proračuna Evropske unije za leto 2023. Leta 2023 so bile prevzete obveznosti v skupnem znesku 666 252,15 EUR, kar je 99,88 % celotnega proračuna. Program se izvaja s sofinanciranimi ukrepi (nepovratna sredstva) pristojnih organov držav članic in z „ukrepi Komisije“, ki jih neposredno organizira Komisija. Skupni znesek prevzetih obveznosti vključuje tudi obveznost v višini 26 328 EUR za delno kritje letnih stroškov uporabe orodja e-Grants, popolnoma elektronskega (brezpapirnega) sistema upravljanja nepovratnih sredstev[4]. Poleg operativne proračunske vrstice je bilo v proračunski vrstici 06.010200[5] splošnega proračuna Evropske unije danih na voljo 200 000 EUR. Od tega zneska je bilo 175 115,50 EUR dodeljenih za podporne ukrepe, kot sta vmesna ocena programa in preostali del letne pristojbine za orodje e-Grants[6]. Zlasti je bilo dodeljenih 156 502,50 EUR za vmesno oceno programa Pericles IV. Člen 13 uredbe Pericles IV določa, da se vmesna ocena programa Pericles IV opravi najpozneje štiri leta po njegovem začetku, tj. po letu 2021. V vmesni oceni (ki zajema obdobje 2021–2023) bodo med

[1] Uredba (EU) 2021/840 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi programa izmenjave, pomoči in usposabljanja za zaščito eura pred ponarejanjem za obdobje 2021–2027 (program „Pericles IV“) ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 331/2014.

[2] Uredba Sveta (EU) 2021/1696 z dne 21. septembra 2021 o razširitvi uporabe Uredbe (EU) 2021/840 Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa izmenjave, pomoči in usposabljanja za zaščito eura pred ponarejanjem za obdobje 2021–2027 (program „Pericles IV“) na nesodelujoče države članice.

[3] Proračunska vrstica 06.030100: zaščita eura pred ponarejanjem.

[4] Celotni znesek za stroške uporabe orodja e-Grants je znašal 44 941 EUR.

[5] Proračunska vrstica 06.010200: odhodki za podporo za zaščito eura pred ponarejanjem.

[6] Preostalih 24 884,50 EUR je bilo prerazporejenih GD BUDG.

drugim ocenjeni dosežki ciljev programa glede na merila uspešnosti, učinkovitosti, ustreznosti, skladnosti in dodane vrednosti EU.

Izvajanje programa odraža zavezo držav članic in Komisije, da bodo euro zaščitile pred ponarejanjem. Na podlagi razprav o letni strategiji na sestankih skupine strokovnjakov za preprečevanje ponarejanja eura (ECEG) je bilo v letu 2023 mogoče obravnavati glavne grožnje in prevzeti obveznosti v višini 99,88 % sredstev iz celotnega proračuna. V okviru programa so bile prevzete obveznosti za financiranje skupno desetih projektov[7]: Nepovratna sredstva so bila uspešno dodeljena v devetih primerih na podlagi vlog pristojnih organov držav članic, financiral pa se je tudi en ukrep Komisije.

Ukrep Komisije je bil izveden leta 2023, en primer nepovratnih sredstev je bil delno izveden leta 2023, preostali primeri nepovratnih sredstev pa bodo v celoti izvedeni leta 2024 in pozneje.

Grafa I in II: vrsta financiranih ukrepov in število ukrepov po državah članicah (ukrepi, za katere so bile prevzete obveznosti v letu 2023, glej Prilogo I)

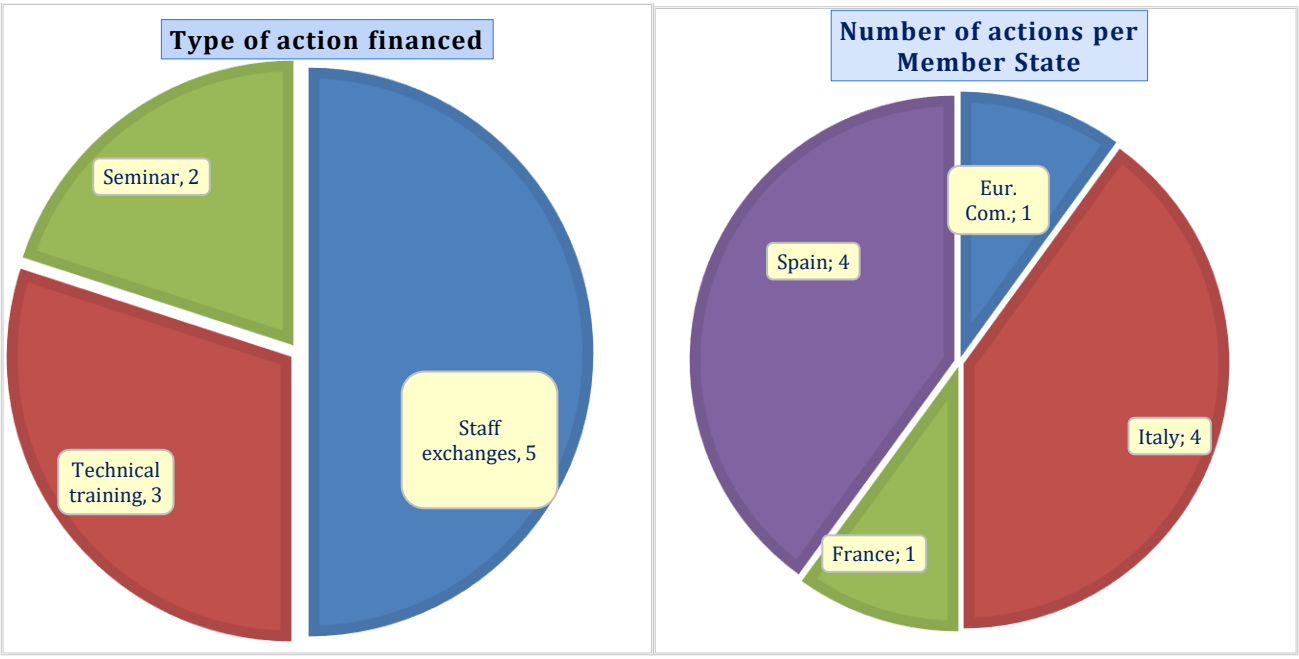

Omeniti je treba, da sta Italija in Španija, dve državi članici, ki ju ponarejanje eura najbolj zadeva, letos ponovno prejeli nepovratna sredstva iz programa Pericles.

Ukrepi, za katere so bile prevzete obveznosti v letu 2023, vključujejo pet izmenjav osebja, tri strokovna usposabljanja in dva seminarja. Ukrepi naj bi se izvajali v EU in tudi zunaj nje, odvisno od posebnih potreb za zaščito eura pred ponarejanjem. Program že vse od svoje ustanovitve utrjuje regionalni pristop z izvajanjem ukrepov, ki vključujejo regije sveta, ki so še posebej pomembne za boj proti ponarejanju.

[7] Celovit pregled ukrepov programa Pericles, za katere so bile prevzete obveznosti v letu 2023, je na voljo v Prilogi I.

3. Izvajanje ukrepov v letu 2023[8]

Pregled

V tem oddelku je analizirano izvajanje vseh ukrepov, financiranih v okviru programa Pericles, v koledarskem letu 2023. Vključeno je torej izvajanje ukrepov, za katere so bile prevzete obveznosti v okviru proračunov za program Pericles IV za leta 2021, 2022 in 2023 (šest primerov nepovratnih sredstev in dva ukrepa Komisije), in tudi ukrepov, za katere so bile prevzete obveznosti v okviru prejšnjih proračunov za program Pericles 2020 (trije primeri nepovratnih sredstev). To poudarja kontinuiteto programa v smislu njegove zasnove in odraža učinkovitost programa Pericles za zaščito eura pred ponarejanjem z ukrepi, ki se izvajajo vsako leto.

V letu 2023 je bilo skupno izvedenih 13 ukrepov, financiranih v okviru programa Pericles, ki vključujejo:

- delno izvajanje enega ukrepa, financiranega z nepovratnimi sredstvi, za katerega je bila obveznost prevzeta leta 2023, s strani Italije;
- izvajanje šestih ukrepov, financiranih z nepovratnimi sredstvi, za katere so bile obveznosti prevzete v obdobju 2021–2022, s strani držav članic: izvedle so jih Španija (trije ukrepi), Hrvaška (dva ukrepa) in Italija (en ukrep);
- izvajanje treh ukrepov, financiranih z nepovratnimi sredstvi, za katere so bile obveznosti prevzete v obdobju 2019–2020, s strani držav članic: pri čemer ti ukrepi zajemajo več stopenj (tj. izmenjav osebja in seminarjev) v več kot enem koledarskem letu in so jih izvedle naslednje države članice: Italija, Romunija oziroma Francija;
- izvedba treh ukrepov, ki jih je naročila Komisija (za enega so bile obveznosti prevzete v letu 2023).

Zgoraj navedeni ukrepi zajemajo sedem izmenjav osebja, dve konferenci in štiri tehnična usposabljanja (glej tudi oddelek 2 zgoraj). V navedenih ukrepih je po ocenah sodelovalo 526 strokovnjakov.

[8] Celovit pregled ukrepov programa Pericles, izvedenih v letu 2023, je na voljo v Prilogi II.

Grafa III in IV: izvor in poklicno področje udeležencev (ukrepi, izvedeni v letu 2023, glej Prilogo II)[9]

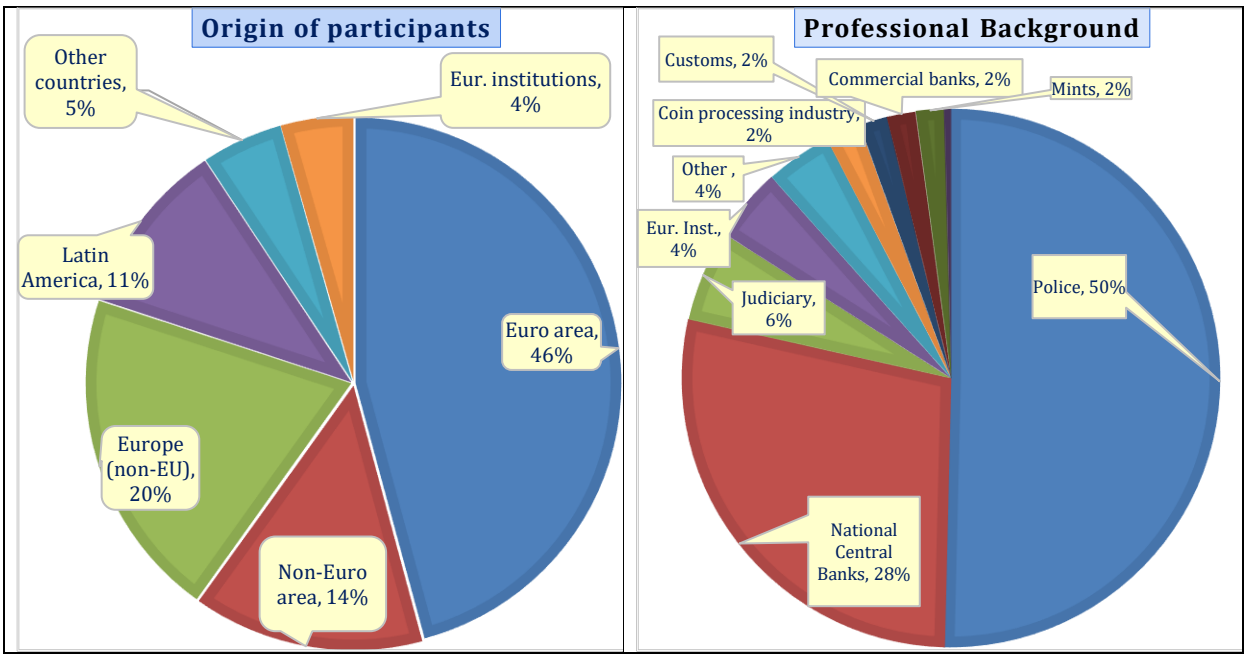

Udeleženci so bili iz 54 držav. Večina pripravnikov (80 %) je iz Evrope: 46 % iz držav članic euroobmočja, delež iz držav članic, ki niso v euroobmočju, znaša 14 %, države nečlanice EU pa predstavljajo 20 %; 11 % pripravnikov je bilo iz Latinske Amerike. 4 % udeležencev je predstavljalo evropske institucije, 1 % jih je bilo iz Afrike in Bližnjega vzhoda, 5 % pa iz drugih regij.

Glede na poklicno področje so pripadniki policijskih sil predstavljali 50 % skupnega števila udeležencev. Tako močna zastopanost je posledica dejstva, da so policijski organi na čelu boja proti ponarejanju eura, policijsko osebje pa vključuje tako preiskovalce kot tehnično osebje. Udeleženci z drugih področij so skupaj predstavljali 50 %, pri čemer je 28 % strokovnjakov iz nacionalnih centralnih bank, ki tako tvorijo drugo največjo skupino udeležencev. Podobno kot v letu 2022 je bilo več ukrepov, izvedenih v letu 2023, osredotočenih na sodelovanje centralnih bank. Udeleženci so bili tudi iz sodstva (6 %), evropskih institucij (4 %) ter kovnic (2 %) in carin (< 2 %), kar odraža celoten nabor poklicnih področij udeležencev. Zaradi izvajanja ukrepa Komisije „peto srečanje platforme 1210“ je bila že peto leto visoka tudi udeležba predstavnikov industrije, povezane z napravami za razvrščanje kovancev (2 %), kar potrjuje, da je zasebni sektor pomemben deležnik v boju proti ponarejanju. Tako izvajanje programa izpolnjuje zahtevo po nadnacionalni in interdisciplinarni razsežnosti programa iz Uredbe (EU) št. 2021/840 z visoko stopnjo diverzifikacije.

[9] Vsi podatki se nanašajo na ukrepe, financirane v okviru programa Pericles IV, in ukrepe, financirane v okviru programa Pericles 2020.

Glavni poudarki izvajanja v letu 2023

Program je v letu 2023 uspešno ohranjal in dodatno krepil regionalno sodelovanje v Jugovzhodni Evropi in Latinski Ameriki:

- Leta 2023 je bilo izvedenih več ukrepov programa Pericles, ki so bili usmerjeni v spodbujanje in ohranjanje tesnega sodelovanja med pristojnimi nacionalnimi organi v Jugovzhodni Evropi. To je vključevalo dva ukrepa (izmenjavi osebja), ki ju je organiziral italijanski Comando Carabinieri Antifalsificazione Monetaria (CCAFM), konference, ki sta jih organizirali Guardia di Finanza (GDF) in romunska policija (GIRP), ter peto konferenco balkanske mreže za zaščito eura, ki jo je organizirala hrvaška narodna banka in katere namen je spodbuditi tesnejše sodelovanje med jugovzhodnimi evropskimi državami. Poleg tega je Komisija v ukrepu „Usposabljanje o zaščiti eura pred ponarejanjem“ v Chișinău (Moldavija) združila udeležence glavnih pristojnih organov, vključenih v zaščito valut (vključno z eurom) pred ponarejanjem v Moldaviji: policijo/ministrstvo za notranje zadeve, nacionalno banko, sodstvo in carino.
- Španska Brigada de Investigación del Banco de España (BIBE) je organizirala tečaj usposabljanja o ponarejanju denarja za strokovnjake iz latinskoameriških držav, na katerem so se v Bogoti v Kolumbiji zbrali organi 15 latinskoameriških držav. Ukrep je spodbujal ukrepe za zaščito eura pred ponarejanjem v latinskoameriških državah, ki so zanj potencialno dovzetne. Ta ukrep je podprl tudi vzpostavitev in delovanje nacionalnih centralnih služb proti ponarejanju valut v sodelujočih državah. Argentina je na podlagi predhodnega usposabljanja istega formata ustanovila tako nacionalno centralno službo.

Za izvajanje programa v letu 2023 so bili značilni tudi ukrepi, osredotočeni na aktualni razvoj v boju proti ponarejanju valut:

- prednostna naloga, ki jo obravnava več ukrepov, so boj proti visokokakovostnim ponaredkom, izvajanje Uredbe (EU) št. 1210/2010 ter ravnanje z eurokovanci, neprimernimi za obtok. Ukrepi s temi poudarki so vključevali usposabljanje o analizi ponarejenih kovancev za tehnične strokovnjake, ki ga je organizirala Banco de España, organizirano pa je bilo tudi peto srečanje platforme 1210 kot ukrep Komisije, na katerem so sodelovali deležniki iz industrije naprav za razvrščanje kovancev in nacionalnih centrov za analizo kovancev. Leta 2023 je bila dokončana tudi študija „Nanoguard 3, razvoj in industrializacija visokovarnostnih kovancev“. Ta študija, ki vključuje kovnice iz Avstrije, Francije in Nemčije ter katere glavna promotorka je Monnaie de Paris, je še en korak k okrepitvi varnostnih značilnosti eurokovancev.
- Več ukrepov je obravnavalo grožnjo interneta/temnega omrežja na področju ponarejanja eura, vključno z razpoložljivostjo bankovcev s spremenjeno podobo. V okviru izmenjave osebja in tehničnih usposabljanj, kot sta „izmenjava osebja na področju preiskovalnih metod v boju proti ponarejanju valut (SEITACC-2)“ italijanskega CCAFM ter „tečaj usposabljanja o boju proti ponarejanju denarja za strokovnjake iz latinskoameriških držav za leto 2023“ španskega BIBE, je bila ena od točk v središču pozornosti distribucija ponaredkov na temnem omrežju/internetu.

Naročena „študija o denarju, ki se uporablja pri snemanju filmov („movie money“), lažnem denarju („prop copy“) in drugih bankovcih s spremenjeno podobo“ je bila namenjena dopolnitvi in nadaljnjemu razvoju ugotovitev analiz, ki so jih doslej opravili Evropska komisija, ECB in Europol. V celoti je začrtala proizvodnjo, distribucijo in dajanje v obtok denarja, ki se uporablja pri snemanju filmov, lažnega denarja in drugih bankovcev s spremenjeno podobo v EU in na mednarodni ravni. Pri tem so bili v študiji analizirani evropski organi pregona ter nacionalni organi pregona držav članic in tretjih držav ter pravosodni pristopi k temu pojavu. Namen je spodbuditi skupni pristop k boju proti tej grožnji na ravni EU.

4. Spremljanje kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov

V členu 12(3) Uredbe (EU) 2021/840 je navedeno, da bi se morali v tem poročilu upoštevati kvantitativni in kvalitativni kazalniki programa Pericles IV. Letni podatki o teh kazalnikih so naslednji:

1. **Število odkritih ponarejenih eurov (bankovci: 476 000 v letu 2023 / kovanci: 414 406 v letu 2023):** cilj za ta kazalnik je ohraniti nadzor nad številom odkritih ponarejenih eurov (bankovcev in kovancev) v razponu ± 5 % v primerjavi s povprečjem za obdobje 2014–2020 (671 000/174 112). Število ponarejenih bankovcev se je zmanjšalo, število kovancev pa je večje od cilja. Vendar je treba opozoriti, da je povezava med programom in temi kazalniki le posredna, saj imajo pri razvoju kazalnikov pomembno vlogo različni zunanji dejavnik. Ti vključujejo napredek pri policijskih preiskavah in količino proizvodnje ponaredkov.
2. **Število uničenih nezakonitih tiskarn (9 v letu 2023):** cilj glede števila uničenih nezakonitih tiskarn je ohraniti število pod nadzorom v povprečju ± 10 % v primerjavi z letom 2019 (22). Število nezakonitih tiskarn, ki so bile uničene leta 2023, je manjše od cilja. Kot je pojasnjeno v kazalniku 1, je povezava med programom in tem kazalnikom le posredna, saj imajo različni zunanji dejavniki pomembno vlogo pri razvoju kazalnikov.
3. **Število posameznih pristojnih organov, ki so se prijavili v program (osem v letu 2023):** s tem kazalnikom se meri interes pristojnih nacionalnih organov za program. Cilj za leto 2024 je 12, za leto 2027 pa 24. Dejstvo, da je število posameznih prijaviteljev v tretjem letu doseglo izvajanje skoraj 70 % mejnika za leto 2024, je v skladu s pričakovanji.
4. **Stopnja zadovoljstva udeležencev v ukrepih, ki se financirajo v okviru programa (98,97 % v letu 2023):** s tem kazalnikom se meri kakovost usposabljanj, kot jo dojemajo udeleženci. Cilj je 75 %. Stopnja pozitivnih povratnih informacij je znatno višja od cilja.
5. **Povratne informacije udeležencev v preteklih ukrepih programa Pericles o učinku programa na njihove dejavnosti na področju zaščite eura pred ponarejanjem (98,31 % v letu 2023):** s tem kazalnikom se meri vzdržnost ukrepov v okviru programa. Cilj je 75 %. Odstotek pozitivnih povratnih informacij je znatno višji od cilja.

5. Sklepne ugotovitve in nadaljnji ukrepi

Program Pericles IV je tako kot njegov predhodnik še naprej pomembno in učinkovito orodje v boju proti ponarejanju. Je podlaga za dodeljevanje podpore za študije, ohranjanje in razvijanje sodelovanja ter izmenjavo dobrih praks med vsemi akterji, ki sodelujejo v boju proti ponarejanju eura. To potrjuje tudi dejstvo, da so bile leta 2023 prevzete obveznosti za 99,88 % celotnega proračuna, kar kaže interes držav članic za program.

Komisija rezultate ukrepov, ki se podpirajo v okviru programa, redno posreduje skupini strokovnjakov za preprečevanje ponarejanja eura (ECEG). V letu 2023 se je ECEG sestala trikrat. Program kaže visoko stopnjo skladnosti in dopolnjevanja z drugimi ustreznimi programi in ukrepi na ravni Unije, saj je izključno namenjen zaščiti eura s preprečevanjem in bojem proti posebni obliki organiziranega kriminala, tj. ponarejanju eura. To dopolnjevanje je jasno izraženo pri uporabi instrumenta GD NEAR za ***izmenjavo informacij in tehnično pomoč (TAIEX)***, ki se najpogosteje uporablja kot podpora pri pristopnih pogajanjih, ter Skladom za notranjo varnost – policija GD HOME[10], ki zajema splošno preprečevanje kaznivih dejanj in boj proti njim. Po vključitvi boja proti ponarejanju denarja kot ene od prednostnih nalog v operativni akcijski načrt platforme EMPACT[11] se Komisija tesno usklajuje z vodjo platforme EMPACT, da bi bilo dopolnjevanje med obema viroma financiranja čim večje.

Na podlagi rezultatov izvajanja programa in nenehnega preučevanja novih groženj, o katerih je razpravljala skupina strokovnjakov za preprečevanje ponarejanja eura (ECEG), so bili kot prednostne naloge za leto 2024 določeni naslednji ukrepi[12]:

- podpora dejavnostim, ki so namenjene izboljšanju sodelovanja med državami članicami, ki jih proizvodnja in distribucija ponaredkov še posebej prizadevata;
- spodbujanje sodelovanja z organi tretjih držav, za katere obstaja sum ali dokaz, da v državi poteka proizvodnja ponarejenih eurov;
- ohranjanje učinkovitega okvira za zaščito eura v jugovzhodni Evropi;
- aktualni dogodki:
    - distribucija ponaredkov in visokokakovostnih komponent na temnem omrežju ter spletna distribucija denarja, ki se uporablja pri snemanju filmov („movie money“), in lažnega denarja („prop copy“) (vključno z bankovci s spremenjeno podobo);
    - podpora za vzpostavitev in okrepitev nacionalnih centralnih služb;
    - eurokovanci: boj proti visokokakovostnim ponaredkom, izvajanje Uredbe (EU) št. 1210/2010 ter ravnanje z eurokovanci, neprimernimi za obtok.

[10] Uredba (EU) št. 513/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o vzpostavitvi instrumenta za finančno podporo na področju policijskega sodelovanja, preprečevanja kriminala in boja proti njemu ter obvladovanja kriz v okviru Sklada za notranjo varnost in o razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/125/PNZ (UL L 150, 20.5.2014, str. 93).

[11] EMPACT (Evropska večdisciplinarna platforma proti grožnjam kriminala) je varnostna pobuda, ki jo vodijo države članice EU, da bi opredelile, prednostno razvrstile in obravnavale grožnje, ki jih predstavljajo mednarodni organizirani kriminal in hude oblike mednarodnega kriminala. Leta 2021 je platforma EMPACT postala stalni instrument, kot je določeno v Sklepih Sveta o stalnem izvajanju političnega cikla EU proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in hudim oblikam mednarodnega kriminala. Bolgarija je država članica, ki vodi prednostno nalogo v okviru EMPACT, ki zajema „kriminal na področju intelektualne lastnine ter ponarejanja blaga in valut“.

[12] Prednostne naloge programa za leto 2024 so bistveni del letnega delovnega programa, ki je priložen Sklepu Komisije z dne 31. januarja 2024 o financiranju programa Pericles IV in sprejetju letnega delovnega programa za leto 2024, C(2024) 474 final.